

Avizul Comitetului European al Regiunilor — Pilonul european al drepturilor sociale

(2017/C 088/12)

Raportor: Domnul Heinz-Joachim HÖFER (DE-PSE), primarul orașului Altenkirchen

Document de referință: Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor – Lansarea unei consultări privind un pilon european al drepturilor sociale

COM(2016) 127 final

RECOMANDĂRI POLITICE

COMITETUL EUROPEAN AL REGIUNILOR

Observații generale

1. salută propunerea privind un pilon european al drepturilor sociale, care ar contribui la punerea în aplicare a obiectivelor Uniunii Europene stabilite în articolul 3 din TUE, și anume de a acționa pentru „dezvoltarea durabilă a Europei, întemeiată pe o creștere economică echilibrată și pe stabilitatea prețurilor, pe o economie socială de piață cu grad ridicat de competitivitate, care tinde spre ocuparea deplină a forței de muncă și spre progres social (...)”, de a „combate excluderea socială și discriminările” și de a promova „justiția și protecția socială, egalitatea între femei și bărbați, solidaritatea între generații și protecția drepturilor copilului”, precum și de a promova „coeziunea economică, socială și teritorială, precum și solidaritatea între statele membre”;
2. se așteaptă ca Comisia Europeană să respecte atât principiul subsidiarității la propunerea unui pilon european al drepturilor sociale, cât și competențele extinse ale autorităților naționale și subnaționale în domeniul politicii sociale; în același timp, trebuie să se asigure compatibilitatea conținutului pilonului cu principiul subsidiarității și cu principiile generale ale agendei privind o mai bună legiferare;
3. salută faptul că Comisia Europeană a decis să lanseze o consultare publică privind un pilon al drepturilor sociale, dat fiind că, după ani de criză, marcați de rate ridicate ale șomajului și de austeritate, era foarte necesară o dezbatere politică legată de o nouă inițiativă pentru drepturi sociale; consideră că acest pilon poate avea o contribuție la coordonarea politicilor și drepturilor sociale din statele membre și poate favoriza o convergență în sens ascendent;
4. salută eforturile Comisiei Europene de a discuta despre obiectivul și conținutul viitorului pilon social, subliniind valoarea adăugată a implicării autorităților locale și regionale într-o astfel de dezbatere și evidențiind importanța dimensiunii teritoriale pentru aspectele socioeconomice din abordarea politică globală a UE și a unei abordări locale atunci când sunt elaborate și aplicate politici socioeconomice;
5. își reiterează solicitarea în ce privește o mai bună coordonare a politicilor economice și sociale între nivelul european și cel național în contextul semestrului european și solicită, totodată, o implicare mai puternică a autorităților locale și regionale în acest proces de coordonare ⁽¹⁾;
6. insistă asupra faptului că acest pilon social trebuie dezvoltat pe baza unei valori adăugate ce poate fi demonstrată la nivel local, regional și național și trebuie să aibă un caracter transversal, pentru a se ține mai bine seama de dimensiunea socială a guvernărilor economice a uniunii economice și monetare (UEM), care este de o importanță crucială pentru funcționarea și viabilitatea UEM și pentru legitimitatea procesului de integrare europeană;
7. subliniază că, în cazul în care această inițiativă se traduce într-o protecție socială puternică, inclusiv accesul la serviciile în materie de sănătate, educație, la serviciile sociale (incluzând aici serviciile sociale de interes general) și la serviciile de securitate socială, ea poate fi considerată drept un instrument de armonizare, care oferă sprijin statelor membre pentru abordarea inegalităților sociale, combaterea dumpingului social, stimularea convergenței ascendente a standardelor sociale în zona euro și consolidarea obiectivelor UE pentru o creștere durabilă și favorabilă incluziunii;

⁽¹⁾ Avizul CoR pe tema „Dimensiunea socială a Uniunii economice și monetare” (CDR 6863/2013).

8. reiterează că, pentru a îmbunătăți dimensiunea socială a UEM, este esențial să se abordeze disparitățile regionale, modernizându-se legislația existentă acolo unde este cazul și/sau luându-se în considerare noi măsuri de sprijin pentru atingerea unui grad sporit de convergență; observă că ar trebui adăugați indicatori ai disparităților dintre regiuni în tabloul de bord al indicatorilor sociali al UEM ⁽²⁾;
9. se așteaptă ca propunerea Comisiei Europene pentru un pilon european al drepturilor sociale să consolideze în continuare drepturile sociale, individuale și colective enumerate în Carta drepturilor fundamentale a UE ⁽³⁾;
10. salută faptul că în consultarea lansată de Comisia Europeană au fost abordate principalele provocări de gen, cum ar fi nivelul scăzut de participare a femeilor la piața forței de muncă, precum și segregarea de gen din cadrul acesteia (principiul 5), decalajul pe criterii de gen între salarii și pensii (principiile 5 și 13), lipsa de echilibru între viața de familie și viața profesională (principiile 5 și 18) sau multiplele obligații ce le revin femeilor în îngrijirea pe termen lung a membrilor familiei (principiul 17). De asemenea, Comisia Europeană ar trebui să explice dacă măsurile propuse sunt suficiente pentru a diminua discriminarea femeilor sau dacă este necesară în continuare o integrare mai amplă a perspectivei de gen;
11. salută faptul că, deși propunerea Comisiei se referă numai la statele membre din zona euro, le-a fost trimisă o invitație de participare și statelor membre ale UE din afara acestei zone;
12. subliniază că o coordonare mai strânsă a politicilor economice și fiscale în zona euro trebuie să aibă loc în paralel cu acordarea unei atenții deosebite dimensiunii sociale în UEM;
13. solicită să se pună un accent mai puternic pe finanțarea politicii sociale, care reprezintă o provocare deosebită pentru autoritățile locale și regionale. Aceste provocări apar nu numai ca urmare a faptului că cheltuielile legate de sistemele de protecție socială variază foarte mult în Europa, ci și pentru că totalul investițiilor la nivel subnațional scade ⁽⁴⁾;
14. subliniază importanța unei agende sociale europene puternice, în care competitivitatea și dreptatea socială se completează reciproc, în care salariile echitabile, un domeniu în care UE are doar competențe de coordonare, sunt stabilite de fiecare stat membru prin lege sau prin negociere colectivă și, în orice caz, cu respectarea deplină a cutumelor și practicilor proprii, și reprezintă un element esențial; această agendă trebuie să susțină pe deplin principiul nediscriminării, în conformitate cu articolul 21 din Carta drepturilor fundamentale;
15. subliniază că, având în vedere creșterea șomajului în rândul tinerilor, precum și creșterea numărului persoanelor care au trăit în sărăcie sau au fost expuse riscului de sărăcie în ultimii ani, pilonul social ar trebui, de asemenea, să ia în considerare, pe termen scurt, necesitatea de a se reduce sărăcia, de a se promova incluziunea socială și de a se combate șomajul în rândul tinerilor;
16. subliniază necesitatea de a consolida cooperarea dintre diversele niveluri de guvernare, sectoare și părți interesate, inclusiv rolul partenerilor sociali, și de a introduce un instrument eficient pentru dialogul civil, ceea ce va accentua legitimitatea democratică a Uniunii;
17. atrage atenția asupra faptului că autorităților locale și regionale care utilizează pe deplin criteriile sociale în achizițiile publice pot reprezenta o pârghie suplimentară pentru a garanta că organizațiile adoptă condiții de muncă echitabile. În acest sens, reamintește că legislația UE nu împiedică excluderea unui ofertant de la o procedură de atribuire a unui contract, dacă acesta refuză să se oblige să plătească personalului său cel puțin salariul minim stabilit de lege ⁽⁵⁾;
18. își exprimă regretul cu privire la faptul că propunerea Comisiei nu pune mai mult accentul pe răspunsul la provocările care însoțesc o lume a muncii în schimbare, inclusiv digitalizarea avansată care ar trebui să fie luată în considerare prin punerea accentului în special pe dezvoltarea competențelor digitale ale forței de muncă. Într-adevăr, apariția unor forme atipice de muncă poate duce la noi riscuri de „zone gri” în ceea ce privește drepturile lucrătorilor și accesul la asigurările sociale; invită, prin urmare, Comisia să definească în mod corespunzător conceptul de flexibilitate a condițiilor de muncă, așa încât să se ajungă la un echilibru între flexibilitate și securitate;

⁽²⁾ Rezoluția privind programul de lucru al Comisiei Europene pentru 2016 (COR-2015-5929).

⁽³⁾ Capitolul IV – SOLIDARITATEA.

⁽⁴⁾ <https://www.oecd.org/els/soc/OECD2014-Social-Expenditure-Update-Nov2014-8pages.pdf>.

⁽⁵⁾ Hotărârea Curții de Justiție a UE în cauza C-115/14 (din 17 noiembrie 2015), consideră compatibilă legislația UE cu legislația unei entități regionale dintr-un stat membru care impune ofertanților și subcontractanților acestora să se oblige să plătească cel puțin salariul minim personalului care prestează serviciile acoperite de contractul de achiziții publice.

19. reamintește că, în contextul digitalizării tot mai rapide a economiei și societății, este important să se ofere cetățenilor, în special persoanelor în vârstă, competențele digitale necesare pentru ca modelul social să devină cu adevărat mai favorabil incluziunii;
20. subliniază că competențele și accesul la învățarea pe tot parcursul vieții sunt relevante mai mult decât oricând, având în vedere realitățile în continuă schimbare din lumea muncii, și subliniază importanța adaptării competențelor la nevoile pieței forței de muncă;
21. își exprimă convingerea că legitimitatea democratică a UEM va putea fi consolidată dacă cetățenii europeni vor fi convinși că se veghează la respectarea principiului progresului social și al egalității de șanse, astfel încât ocuparea forței de muncă și standardele sociale să nu fie considerate elemente periferice ale procesului de ajustare macroeconomică;
22. insistă ca pilonul european al drepturilor sociale să asigure sprijinirea autorităților locale și regionale în eforturile lor de punere în aplicare a unor politici adecvate în domeniile social și de ocupare a forței de muncă, inclusiv sprijin și consolidarea capacităților pentru a elabora politici privind echilibrul dintre viața profesională și cea privată care să fie aliniate la recenta propunere a Comisiei Europene. Acest demers impune abordarea provocărilor de la nivel local și regional în aceste domenii și înlesnirea schimbului de bune practici la nivel local și regional;
23. ia act de faptul că Europa se confruntă cu grave provocări sociale, cu diferențe semnificative din punct de vedere economic și demografic între regiunile europene și cu un număr mare de tineri confrunțați cu o varietate de probleme: sistemul educațional neconform cu cerințele pieții, dificultatea găsirii unui loc de muncă, obstacolele din domeniul mobilității (mai ales pentru tinerii ce trăiesc în comunități mici, situate în regiunile periferice, ultraperiferice, insulare și rurale), mobilitatea forțată sau izolarea socială. Nu există, așadar, nicio soluție politică „universală”, și orice intervenție politică – publică sau privată – trebuie să țină seama de specificitățile locale și regionale (cum este cazul regiunilor confruntate cu probleme demografice și/sau cu fenomenul exodului creierelor), asigurând în același timp tinerilor un minimum de oportunități sociale, economice și educative. În același timp, având în vedere persistența unei rate ridicate a șomajului în rândul tinerilor, CoR insistă asupra importanței extinderii Garanției pentru tineret, astfel încât de pe urma ei să beneficieze și tinerii până în 30 de ani, și nu doar cei până în 25 de ani ⁽⁶⁾;
24. insistă ca pilonul european al drepturilor sociale să aibă în vedere ca prioritate necesitatea de a avea acces universal la sisteme de protecție socială și servicii publice de calitate și, în același timp, să se țină seama în mod cuprinzător de competențele statelor membre în acest domeniu;
25. subliniază rolul autorităților locale și regionale ca deschizătoare de drum în introducerea unor practici de lucru flexibile și în crearea unor condiții echitabile la locul de muncă, prin consultare cu angajații și sindicatele și pe baza principiilor egalității și respectului;
26. sugerează Comisiei să ia în considerare posibilitatea introducerii unor măsuri de stimulare pentru țările din UEM, care să pună în aplicare reforme susceptibile să ducă la îndeplinirea obiectivelor sociale ale Strategiei Europa 2020 și la combaterea dezechilibrelor sociale;
27. adresează Comisiei îndemnul de a sprijini eforturile statelor membre de modernizare a sistemelor de protecție socială, în cadrul semestrului european; în plus, speră că Comisia va propune o capacitate bugetară în zona euro, deschisă tuturor statelor membre, ceea ce ar permite o coordonare la nivel european a politicilor anticiclice;
28. reamintește că șomajul de lungă durată poate crea un cerc vicios care conduce la reducerea oportunităților de angajare, la erodarea competențelor și la scăderea potențialului de câștig, mărinând riscul de sărăcie și de excluziune socială;
29. subliniază că îmbătrânirea populației Europei va genera lacune pe piețele forței de muncă din multe state membre și că mobilitatea lucrătorilor poate fi un răspuns la această problemă; împărtășește opinia Comisiei că numărul lucrătorilor mobili din Europa este încă prea scăzut pentru a fi considerată o adevărată piață europeană a forței de muncă; de aceea, este esențială recunoașterea rapidă, prin proceduri simple și fiabile, a calificărilor profesioniștilor mobili din UE ⁽⁷⁾;

⁽⁶⁾ CDR789-2013.

⁽⁷⁾ Modernizarea Directivei privind calificările profesionale (Directiva 2013/55/UE a Parlamentului European și a Consiliului) (JO L 354, 28.12.2013, p. 132)..

30. subliniază faptul că persoanele în vârstă se numără printre grupurile de populație cu cea mai mare probabilitate de a fi expuse riscului de sărăcie și de excluziune socială. În majoritatea statelor membre, sunt afectate în primul rând persoanele care trăiesc în zone rurale sau periferice în zonele urbane dezavantajate. În plus, persoanele în vârstă sunt adesea cele care continuă să locuiască în zone depopulate sau chiar în comunități în curs de dispariție;

31. așa cum s-a subliniat în avizul Comitetului Regiunilor pe tema „Răspunsul UE la provocarea demografică”, trebuie create servicii publice mai eficiente și mai eficiente și găsite noi soluții de îmbunătățire a calității vieții și a bunăstării fizice, mentale și sociale a tuturor cetățenilor. Trebuie fructificate oportunitățile oferite de schimbările demografice, care reprezintă și oportunități de ocupare a forței de muncă legate de serviciile pentru vârstnici, aferente „economiei vârstei a treia” (servicii fizice și digitale, stiluri de viață sănătoase etc.). Accesul la aceste servicii decurge din drepturile lor fundamentale;

32. notează că europenii trăiesc mai mult; în consecință, vor crește substanțial costurile îngrijirilor sociale și de sănătate la aproximativ 9 % din PIB-ul UE în 2050; în acest sens, tehnologiile informației și comunicațiilor (TIC) pot fi un aliat puternic în asigurarea îngrijirilor sociale și de sănătate eficiente din punctul de vedere al costurilor și de înaltă calitate, întrucât acestea le permit oamenilor să-și gestioneze mai bine sănătatea și calitatea vieții, la orice vârstă, oriunde;

33. reamintește că investițiile în TIC constituie un instrument esențial pentru regiuni și orașe în eforturile lor de a face față provocării pe care o reprezintă îmbătrânirea populației. Aceste investiții le pot îmbunătăți calitatea vieții, pot sprijini incluziunea socială, le pot permite să păstreze conexiunea globală cu noutățile de la nivelul european sau național și să contribuie, prin competențele și experiența acumulată, la dezvoltarea societății, și pot stimula competitivitatea și creșterea economică la nivel local și regional prin noi produse și servicii;

Recomandări specifice pentru modificarea anexei

34. la principiul 2 litera (a) (capitolul I), după fraza „Trebuie să se asigure egalitatea de tratament, [...] a contractelor de muncă nepermanente trebuie împiedicată”, se adaugă textul următor: „Acest lucru trebuie să se facă inclusiv prin consolidarea obligațiilor de respectare de către întreprinderi a normelor privind contractele de muncă, ca o condiție de acces la fondurile europene și pentru a se evita astfel riscul de dumping social”;

35. principiul 2 litera (b) (capitolul I) se citește după cum urmează: „Flexibilitatea condițiilor de încadrare în muncă poate oferi o poartă de acces către piața forței de muncă și menține capacitatea angajatorilor de a reacționa rapid la variațiile cererii; cu toate acestea, în măsura posibilităților, ar trebui să se asigure tranziția către contracte cu durată nedeterminată”;

36. prima teză de la principiul 7 litera (c) (capitolul II) se citește după cum urmează: „Concedierea unui lucrător după ce acesta și-a încheiat perioada de probă cu succes, trebuie să fie motivată, precedată de o perioadă rezonabilă de preaviz stabilită la nivel național și trebuie să existe o compensație adecvată aferentă acesteia – în cazul în care concedierea nu este justificată –, precum și un acces la căi de atac rapide și eficiente în fața unui sistem imparțial de soluționare a litigiilor”;

37. prima teză de la principiul 8 litera (a) (capitolul II) ar trebui să se citească după cum urmează: „Toate locurile de muncă trebuie să fie remunerate în mod echitabil, permițând un nivel de trai decent. Salariile și, acolo unde acest lucru se aplică, salariile minime trebuie stabilite de fiecare stat membru printr-un mecanism transparent și previzibil, fie prin lege, fie prin negocieri colective, în orice caz cu respectarea deplină a tradițiilor și practicilor statului respectiv. Stabilirea salariilor trebuie să garanteze accesul la locuri de muncă și motivația de a căuta loc de muncă, salariile trebuind să evolueze în conformitate cu dezvoltarea productivității”;

38. principiul 11 litera (a) (capitolul III) ar trebui formulat astfel: „Prestațiile și serviciile de protecție socială trebuie să fie integrate, în măsura posibilului, cel puțin în teritoriile cele mai apropiate și rezervând un rol mai mare autorităților locale, în scopul de a consolida consecvența și eficacitatea acestor măsuri și a sprijini integrarea socială și integrarea pe piața muncii”;

39. prima teză de la principiul 12 litera (a) (capitolul III) ar trebui să se citească după cum urmează: „Orice persoană trebuie să aibă acces în timp util la o asistență medicală și o îngrijire a persoanelor vârstnice și/sau dependente care să fie preventivă, curativă și de bună calitate, iar nevoia de asistență medicală și de îngrijire a persoanelor vârstnice nu trebuie să conducă la sărăcie sau la dificultăți financiare”;

40. prima teză de la principiul 12 litera (c) (capitolul III) ar trebui să se citească după cum urmează: „Tuturor lucrătorilor, indiferent de tipul de contract, trebuie să li se asigure concediul medical plătit în mod adecvat în perioadele de boală (în funcție de drepturile dobândite în cadrul sistemelor de asigurări sociale naționale); participarea persoanelor care desfășoară activități independente la sistemele de asigurare trebuie să fie, de asemenea, încurajată”. O prestație în numerar în caz de boală nu poate fi stabilită fără a lua în considerare celelalte norme de securitate socială ale respectivului stat membru. În caz contrar, acest lucru ar însemna beneficii de securitate socială deconectate de contribuțiile personale, ceea ce, la rândul său, ar fi în contradicție cu principiul subsidiarității;

41. principiul 13 litera (a) (capitolul III) se citește după cum urmează: „[...] , cum ar fi creditarea în mod corespunzător a perioadelor de îngrijire în care angajatul are încă dreptul la plata salariului sau a unei alocații de înlocuire în funcție de drepturile dobândite în cadrul sistemului de asigurări sociale. În funcție de specificitățile naționale, trebuie încurajată participarea la sistemele de asigurare a persoanelor care desfășoară activități independente”;
42. principiul 15 litera (a) (capitolul III) se citește după cum urmează: „Prestațiile minime adecvate trebuie să fie garantate, în conformitate cu practicile naționale, pentru persoanele care nu dispun de resurse suficiente pentru a beneficia de un nivel de trai decent”. Pentru persoanele apte și în vârstă de muncă, garantarea de către stat a unei alocații minime pentru subzistență trebuie să fie însoțită de cerința de a coopera, de exemplu prin participarea la sprijinul activ pentru a încuraja (re)integrarea pe piața forței de muncă. Primirea acestui venit nu trebuie să reprezinte un obstacol pentru desfășurarea unei activități lucrative”;
43. principiul 18 litera (b) (capitolul III) se citește după cum urmează: „Trebuie luate măsuri într-un stadiu incipient și ar trebui adoptate abordări preventive de combatere a sărăciei în rândul copiilor, inclusiv măsuri specifice pentru a încuraja participarea la sistem a copiilor proveniți din medii dezavantajate. În acest scop, vor trebui adaptate sistemele de protecție, punând accentul pe protecția copiilor și a familiilor cu minori aflați în întreținere”;
44. principiul 19 litera (a) (capitolul III) ar trebui să se citească după cum urmează: „Accesul la locuințe sociale sau la asistență în ceea ce privește locuința trebuie furnizat persoanelor defavorizate sau din categorii mai puțin avantajate, inclusiv persoanelor fără adăpost, precum și celor care locuiesc în condiții periculoase pentru sănătate, neadecvate sau în locuințe supraaglomerate. Locuințele sociale care nu sunt conforme standardelor trebuie excluse. Persoanele vulnerabile cărora nu li se oferă cazare alternativă trebuie să fie protejate împotriva evacuării.” (1) După cum se solicită în avizele anterioare, CoR propune extinderea definiției locuințelor sociale pentru a reflecta competența discreționară a statelor membre în ceea ce privește planificarea, punerea în aplicare, finanțarea și organizarea construcției de locuințe sociale, pentru a garanta dreptul democratic de a alege și pentru a da prioritate dreptului la o locuință accesibilă din punct de vedere financiar și adecvată, având în vedere incapacitatea pieței actuale de a satisface cererea de locuințe. (2) În ce privește evacuările, acestea nu ar trebui interzise din oficiu, întrucât încalcă dreptul de proprietate și principiul subsidiarității. Protecția împotriva evacuărilor ar trebui, prin urmare, limitată la persoanele vulnerabile și însoțită de obligativitatea asigurării altei locuințe. (3) Gospodăriile cu venituri scăzute și medii nu ar trebui să aibă dreptul la facilitarea obținerii unei locuințe în proprietate, după cum se menționează și în Carta drepturilor fundamentale a UE, mai ales că utilitatea economică și socială depinde de contextul global, național, regional și local, precum și de prioritățile de politică, care, în conformitate cu principiul subsidiarității, trebuie decise la nivel național, respectiv la nivel regional sau local;
45. principiul 20 litera (a) (capitolul III) ar trebui să se citească după cum urmează: „Accesul la prețuri abordabile la servicii esențiale de interes economic general, inclusiv la comunicațiile electronice, la energie, la transporturi și la serviciile financiare, trebuie garantat pentru toți cetățenii. Măsurile de sprijinire a accesului la aceste servicii trebuie să fie sprijinite”. Conceptul de „servicii esențiale”, spre deosebire de serviciile de interes economic general (a se vedea, de asemenea, articolul 36 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene), nu este o componentă a legislației europene primare sau secundare. Accesul la aceste servicii trebuie facilitat nu numai pentru persoanele vulnerabile.

Bruxelles, 11 octombrie 2016.

Președintele
Comitetului European al Regiunilor
Markku MARKKULA